

“LA INTEGRACIÓ NACIONAL A BARCELONA”

Montserrat Cunill - Serena Rabinad

Consideracions prèvies

En principi, volem assenyalar que aquesta aproximació és tan sols una aportació a les recerques que es facin sobre aquesta temàtica, l'interès de la qual és prou important com per contribuir a un aprofundiment del coneixement de la nostra realitat social. A més, per la nostra part només intentem dibuixar unes línies i hipòtesis de treball per a ésser comprovades en properes investigacions.

Els principals factors que delimiten el marc social en el qual s'emmarca aquest estudi són: la importància i l'envergadura que representa la immigració a Barcelona ciutat, ja que les dades de composició de la població són, l'any 1975, les següents: un 37'7% procedent de fora de Catalunya, un 5'7% d'altres comarques catalanes, i un 43'4% de població autòctona¹. D'altra banda, cal tenir en compte el sistema de relacions de producció existent i propi de la societat industrial catalana, que configura una estructura social dividida en classes.

En aquesta situació és on es desenvolupen uns fenòmens determinats com a conseqüència del procés d'adaptació que la població immigrada ha hagut de fer a una societat urbano-industrial, i per tant, a una estructura social diferent, ja que la majoria d'ells provenien de zones rurals, trobant-se a més, amb uns trets culturals que desconeixien o no entenien com a resultat de l'opressió cultural i política de Catalunya. I també, de la situació anòmala que té la població autòctona envers la seva pròpia cultura, ja que durant molts anys no ha pogut manifestar i, fins i tot, conèixer amb normalitat els seus signes d'identitat cultural.

Per tant, és en aquest punt, quan podríem dir que està definit el marc teòric d'aquest treball, i que, concretant-lo, és el d'intentar establir alguns dels elements més significatius en els quals es manifesta una identificació i participació més acusades dels individus, o sigui en els que estan més integrats dins el context social del qual formen part. Això, tenint en compte els dos elements principals de diferenciació com són, la classe social i el fet nacional català.

Objectiu i metodologia

L'objectiu general d'aquest estudi és realitzar una aproximació de tipus qualitativa a les actituds² individuals que té la població barcelonina —autòctons i immigrants— davant unes determinades qüestions significatives amb el tema que ens ocupa.

Volem precisar que aquest treball és el resultat més elaborat de les dades d'un altre que es va fer anteriorment per a presentar com a tesina final d'estudis, la qual cosa explica el perquè de les limitacions de mitjans i de mostra utilitzats. Malgrat això, creiem que aquest es-

tudi pot tenir interès com a primer indicador de les variables que s'han utilitzat, de les hipòtesis que s'estableixen i de la metodologia emprada.

El concepte d'integració³, l'hem fet operatiu mitjançant dues categories analítiques: una que anomenem integració cultural i una altra, integració social. Cadascuna d'elles té unes variables; per la integració cultural són: causes de la immigració, anys de residència, llengua, tradicions populars, adaptació al barri i dedicació a la televisió. I per la integració social són: anys de residència, realització personal, nivell de vida, postura enfront dels problemes laborals, treball de les dones i identificació amb el procés polític.

Aleshores, es consideren actituds integradores aquelles que evidencien una identificació i acceptació, de forma subjectiva i voluntària, per part de la població envers les variables culturals i socials esmentades.

Les tècniques metodològiques utilitzades han estat orientades per a recollir la màxima informació dels entrevistats. Se'ls feia una entrevista en profunditat que consistia en la resposta a un qüestionari, complementat amb un guió dels seus principals temes on es recollien totes les informacions complementàries que els entrevistats donaven durant la conversa, en forma d'opinions i frases literals, el contingut de les quals era analitzat després pel seu interès per al tema.

Donades les limitacions de la mostra, van ésser establertes unes tipologies qualitatives que corresponien a les de les principals característiques de les classes mitjana i obrera barcelonines. Com un primer indicador de classe social, a efectes de selecció de la mostra, es va considerar el nivell d'estudis que havien assolit, i pel que fa a ésser autòcton o immigrant, es considerà el lloc d'origen⁴, essent tots els immigrants entrevistats, immigrants de primera generació. Així mateix, tots ells havien d'ésser pares o mares de família per a veure les actituds respecte a la transmissió de valors culturals.

D'aquesta manera, queden classificats els següents grups d'anàlisi:

GRUP A : 25 persones (17 homes i 8 dones) nadiues, amb un nivell mínim d'estudis superiors universitaris.

GRUP B : 25 persones (17 homes i 8 dones) no-nadiues, amb un nivell màxim d'estudis secundaris o professionals.

SUB-

GRUP A : 5 persones (3 homes i 2 dones) no-nadiues, amb un nivell d'estudis mínim superiors universitaris.

SUB-

GRUP B : 5 persones (3 homes i 2 dones) nadiues, amb un nivell d'estudis màxim secundaris o professionals.

Per tant, el conjunt A (grup i sub-grup) el componen les persones —nadiues i immigrades— amb un nivell d'estudis superiors, representatives de la classe mitjana. I el conjunt B (grup i sub-grup) es compon de persones —immigrades i nadiues— amb un nivell d'estudis elementals, representatives de la classe obrera.

El fet que hi hagi diferències de volum en les quatre classificacions és només per limitacions de temps quan van ésser fetes les entrevistes.

L'extracció de la mostra es va fer mitjançant la selecció de les persones segons les característiques establertes, en diferents barris de la ciutat prototips dels distints estrats socials. Els llocs concrets eren: despatxos professionals, metro, parades d'autobús, fàbriques, parcs públics, bars, carrers, o bé a través de col·legis professionals i guia telefònica. Mol-

tes de les entrevistes han estat realitzades al lloc on ens trobàvem i d'altres ens donaven cita prèvia.

Amb el nivell d'estudis i la categoria professional dels entrevistats, s'estableixen unes categories ocupacionals que són les següents:

- Universitaris dedicats a l'ensenyament (6 nadius i 1 immigrant)
- Universitaris amb treballs liberals o directius (15 nadius i 2 immigrants)
- Carreres de grau mitjà (4 nadius i 2 immigrants)
- Comerciants i Propietaris (2 nadius i 2 immigrants)
- Administratius (1 nadiu i 5 immigrants)
- Obrers d'oficis especialitzats (11 immigrants)
- Empleats sense qualificar (2 nadius i 7 immigrants)

En funció d'aquestes categories i del lloc d'origen es va establir l'elaboració de les dades obtingudes, els continguts de les quals s'han de considerar amb molta prudència, ja que, en general, es treballa amb xifres petites però que poden ésser interessants per a aprofundir en estudis més amplis. Malgrat això, donem unes dades quantificades que tan sols volen ésser una informació complementària com a indicador de la informació qualitativa.

Anàlisi de les dades

Les causes de la immigració dels no-nadius han estat motivades, en primer lloc, per la possibilitat de tenir un treball millor (43%), seguides de trasllat per estudis o perquè els pares emigraven (27%) i pel fet de no tenir treball en el seu lloc d'origen (20%); també per l'atracció de viure a la ciutat (10%). És significatiu que són les persones dels llocs de menys població les que han immigrat més, ja que la majoria (43%) prové de poblacions de menys de 5000 habitants. La major part dels no-nadius amb estudis universitaris emigrà per poder estudiar allò que volia en un lloc que pogués fer-ho.

A la pregunta de si tornarien al seu lloc d'origen, la disposició que manifesten és negativa (67%) en molts d'ells. No tornarien perquè aquí tenen un sistema de vida que els agrada, o perquè s'han casat amb persones autòctones, o perquè llurs fills han nascut aquí i es consideren catalans. La resta diu que sí que tornarien, però amb les mateixes condicions de treball que aquí, i d'altres perquè encara tenen familiars allà.

La valoració que fan del nivell de vida assolit aquí, és bastant satisfactori; en general opinen que estan ben remunerats (47%) i que han assolit el lloc professional que desitjaven (50%), i fins i tot, consideren que tenen un nivell de vida que els satisfà. Aquesta satisfacció està en funció de reconèixer les limitacions per raons de nivell d'estudis, que en la majoria és baix. Tanmateix, aquesta opinió és palesa més en els no-nadius de les categories ocupacionals d'obers i empleats; en canvi els no-nadius universitaris estan més descontents de llur nivell de vida.

En la mostra de la població nadiua, la satisfacció professional i el nivell de vida assolit està en relació amb la variable categoria ocupacional i el resultat és altament satisfactori entre els professionals universitaris de professions liberals, que es consideren ben remunerats (40%). I aquesta actitud tendeix a créixer en la valoració del nivell de vida i el lloc professional que ocupen (60% en ambdós casos). En canvi entre els universitaris dedicats a l'ensenyament no es dona el cas de considerar-se cap d'ells ben remunerat; l'actitud que tenen respecte al nivell de vida és diferent ja que no els preocupen els signes externs de millor nivell de vida. La meitat d'ells considera que ha assolit el lloc professional que desitjava. Entre els nadius representatius de la classe obrera, la satisfacció més clara es dona entre els comerciants i petits propietaris.

En l'anàlisi de l'actitud que tenen els dos conjunts d'entrevistats enfront dels problemes

laborals com a indicador de la consciència de classe, s'estableixen dues postures diferenciades entre els no-nadius. Una postura activa en què es recullen les actituds d'interessar-se i participar en les accions reivindicatives laborals. I una altra, passiva, dels qui es mantenen al marge dels problemes. En la primera, hi ha bastant participació (47%) però l'índex d'afiliació sindical és baix. Els no afiliats ho fan per la desconfiança que tenen de la dependència dels sindicats amb els partits polítics, o bé, perquè no ho volen.

Aquesta postura activa en l'àmbit laboral es dona en persones que, alhora, contesten afirmativament a la identificació que tenen amb el procés d'autonomia de Catalunya i, fins i tot, el seu sentiment d'arrelament al nostre país és positiu en una gran part, també, amb el sentiment que tenen ara envers el seu lloc d'origen. Cal remarcar que també manifesten un sentiment de solidaritat i d'aprovació envers un procés autonòmic idèntic per als respectius llocs d'origen. Quant al coneixement de la llengua catalana entre aquesta part de la mostra, hi ha una majoria que l'entenen però que no la parlen.

Introduïda la variable anys de residència en aquesta anàlisi d'actituds, es comprova que aquesta no incideix de cap manera en l'actitud enfront dels problemes laborals, ni en el grau de coneixement de la llengua catalana, però sí que té una significació en l'actitud d'integració afectiva en el país a través de les respostes obtingudes sobre el context polític català. Caldria però, estudiar amb més profunditat en propers treballs, el perquè la variable llengua no és assimilada amb el mateix grau per aquesta determinada tipologia de la mostra, que és receptiva amb d'altres aspectes de catalanitat i activa en la seva integració de classe social.

En tot aquest tema la variable categoria ocupacional no sembla significativa a nivell d'actituds diferents.

Els no-nadius amb una postura passiva (53%) manifesten majoritàriament estar afiliats a sindicats obrers, la qual cosa contrasta amb la seva postura de no participar en els conflictes. En canvi, llur identificació amb el procés d'autonomia de Catalunya i sentiment d'arrelament al país hi és força acusat en molts.

Pel que fa a l'ús de la llengua catalana entre aquests no-nadius passius en l'àmbit laboral, la diferència és considerable en comparació amb la tipologia anterior dels immigrants actius laboralment, ja que la majoria parla normalment català. Per tant, en aquest nivell la variable anys de residència sí que té força significació, ja que es constata que com més anys de residència tenen, major és la tendència a augmentar l'ús del català parlant. I també tenen una actitud positiva envers el context polític.

Resumint, podríem dir que s'ha observat com a actituds integradores de tots els no-nadius, les següents: el primer factor que es manifesta positiu com a element integrador per als immigrants, és el treball, perquè a través d'ell han assolit un nivell de vida que els satisfà, cosa que fa que ja no vulguin tornar al seu lloc d'origen. En aquest resultat hi ha una tendència més palesa entre els obrers que dins la classe mitjana.

També es configuren dos grups diferenciats que s'observen en la classe obrera quant a la seva actitud de consciència de classe, establerta mitjançant la participació en els conflictes laborals. La meitat aproximadament, hi participa activament i l'altra meitat es manté al marge. Malgrat això, aquestes actituds no condicionen que ambdós grups es manifestin majoritàriament identificats amb el procés autonòmic català, i tinguin un sentiment d'arrelament molt acusat a Catalunya. Però en canvi, en totes aquestes actituds, la variable anys de residència no té una incidència idèntica, perquè d'una banda trobem una gent molt activa i integrada en la seva classe social també identificada amb el context polític català, però que majoritàriament parla castellà i que no porta gaires anys aquí. I en canvi, hi ha un altre grup que no té una postura activa d'inserció de classe social però sí té una actitud positiva amb tots els indicadors utilitzats en el fet nacional català, i en això sembla influir més els anys de residència aquí.

La mateixa anàlisi de la problemàtica laboral de la mostra dels entrevistats autòctons, palesa una actitud substancialment diferent de la dels no-nadius en relació a la postura activa, condicionada per la classe social a la qual pertanyen, ja que l'actitud que tenen els nadius comparada amb la categoria ocupacional, representa la defensa de llurs interessos professionals en les persones universitàries amb carreres liberals. Aquest comportament és una actitud individual sense incidència en cap afiliació sindical i això es comprova en la quantitat de professionals liberals que no estan afiliats —tan sols un 10% del total de 76% amb postura activa, ho estan—.

En canvi, la categoria ocupacional es manifesta com a factor de diferenciació entre els nadius de classe obrera, ja que aquí es dona més afiliació sindical al mateix temps que tenen una postura activa.

En el nivell passiu d'aquests comportaments, el percentatge (37%) és inferior a la mostra dels passius immigrants (53%). També s'evidencia que el sentiment d'identificació amb el procés autonòmic és positiu en totes les actituds sense que s'hi observin diferències de classe. Quant a la variable categoria ocupacional, no hi ha gaire diferència entre tots els qui tenen una actitud passiva.

Introduint la variable sexe en l'anàlisi del comportament en els conflictes laborals, tant les dones nadiues de categoria ocupacional de classe mitjana com les de classe obrera hi palesen una actitud majoritàriament activa. En canvi, les dones immigrants semblen tenir menys participació entre les de classe obrera que les de classe mitjana; això pot ésser perquè la majoria de dones de la classe mitjana entrevistades estan dedicades a l'ensenyament.

Esbrinant les motivacions del treball de la dona en funció de les categories ocupacionals, s'observa que aquest representa per a les dones dedicades a ocupacions professionals de classe mitjana, la satisfacció d'exercir una professió o el desig de treballar fora de casa. En canvi, la majoria de dones de classe obrera ho fa per necessitat econòmica. També remarquem que el nivell de vida que tenen algunes d'elles, principalment de classe mitjana, ha estat assolit a través de la situació professional del marit, no pas directament per la seva professió.

Finalment, queden establerts els següents grups, d'acord amb la variable categoria ocupacional que actua com a factor diferenciador entre els nadius de classe mitjana, i són:

- a) un grup format per persones dedicades a professions liberals o directives, on aquesta variable condiciona actituds integradores envers la seva pròpia classe, cosa que es confirma en les que tenen respecte al nivell de vida assolit. Aquest grup, malgrat que es manifesta amb una postura activa en la problemàtica laboral, cal explicar que aquesta té lloc en un marc de relacions laborals diferents al típic de la classe obrera assalariada, perquè la majoria d'ells, no tan sols són assalariats en empreses, sinó que a més, treballen independentment pel seu compte en llurs despatxos professionals i, aleshores, els problemes reivindicatius els solucionen mitjançant els col·legis professionals dels quals formen part. Això comporta evidentment, un plantejament corporatiu que no té res a veure amb la defensa dels interessos de classe.
- b) l'altre grup, el formen majoritàriament, els universitaris dedicats a l'ensenyament, que a l'igual que els no-nadius de la mateixa categoria ocupacional, manifesten una actitud més reivindicativa a nivell col·lectiu perquè les condicions laborals i econòmiques els són força desfavorables i, a més, no estan d'acord amb l'estructura i contingut oficial de l'ensenyament.

Quant a la classe obrera entre els entrevistats nadius, sembla manifestar-se una actitud activa en el marc laboral, amb un grau considerable de participació i afiliació.

D'altra banda, un dels indicadors utilitzats per a la integració cultural, ha estat la llengua, en l'àmbit de la qual no s'ha evidenciat suficientment la relació de llengua catalana igual a

llengua parlada per la burgesia, i llengua castellana igual a llengua parlada per la classe obrera. Les dades de l'anàlisi feta, han estat les següents:

No-nadius

Parlen català sempre:	1 persona classe mitjana	(carrera grau mitjà)
Parlen castellà sempre:	8 persones classe obrera	(3 administratius)
		(3 obrers)
		(2 sense qualificar)
Parlen castellà sempre:	3 persones classe mitjana	(2 liberals)
		(1 grau mitjà)
Parlen castellà i gallec:	3 persones classe obrera	(1 obrer)
		(2 sense qualificar)
Parlen castellà i català	1 persona classe mitjana	(1 ensenyament)
Parlen castellà i català	14 persones classe obrera	(2 comerciants)
		(2 administratius)
		(7 obrers)
		(3 sense qualificar)
	total	30

Quan parlen català?

— FAMÍLIA :	1 grau mitjà,	1 comerciant,	1 obrer,	1 s/qualificar
— AMICS :	1 grau mitjà,	1 comerciant,	2 obrers,	1 s/qualificar
— TREBALL :	1 grau mitjà,		2 obrers,	1 s/qualificar

Quan parlen castellà?

— FAMÍLIA:	1 ensenyant, 2 liberals, 1 g. mitjà, 1 comerciant, 5 adm., 7 obrers, 3 s/qualif.
— AMICS:	1 ensenyant, 2 liberals, 1 g. mitjà, 3 adm., 6 obrers, 3 s/qualif.
— TREBALL:	2 liberals, 1 g. mitjà, 3 adm., 4 obrers, 4 s/qualif.

Quan parlen castellà i català?

— FAMÍLIA :	2 obrers
— AMICS :	1 comerc., 2 adm., 2 obrers
— TREBALL :	1 ensenyant, 2 comerc., 2 adm., 5 obrers, 2 s/qualificar

Nadius

Parlen català sempre:	7 persones classe mitjana	(3 universitaris ensenyants) (3 universitaris liberals) (1 carrera grau mitjà)
Parlen català sempre:	1 persona classe obrera	(1 administratiu)
Parlen català i castellà:	18 persones classe mitjana	(3 universitaris ensenyants) (12 universitaris liberals) (3 carrera grau mitjà)
Parlen català castellà:	4 persones classe obrera	(2 petits propietaris) (2 sense qualificar)
total		30

Quan parlen català?

- FAMÍLIA: 5 ensenyants, 9 liberals, 3 g. mitjà, 1 comerc., 1 administr., 1 s/qualificar
- AMICS: 6 ensenyants, 14 liberals, 4 g. mitjà, 1 comerc., 1 administr.
- TREBALL: 4 ensenyants, 6 liberals, 1 g. mitjà, 1 s/qualificar

Quan parlen castellà?

- FAMÍLIA: 1 ensenyant, 3 liberals, 3 g. mitjà, 1 comerc., 1 s/qualificar
- AMICS: 1 s/qualificar
- TREBALL: 1 liberal, 3 g. mitjà

Quan parlen català i castellà?

- FAMÍLIA: 3 liberals,
- AMICS: 1 liberal, 1 comerc., 1 s/qualificar
- TREBALL: 2 ensenyants, 8 liberals, 2 g. mitjà, 2 comerc., 1 s/qualificar

Amb la variable categoria ocupacional, es veu que 2 de les persones de la tipologia classe mitjana no-nadiua, parlen normalment el català i 1 de la classe obrera nadiua el parla sempre.

L'actitud bilingüe —parlar català i castellà— és la més característica en tots els entrevistats tant nadius com no-nadius (50% i 73% respectivament) sense que la classe social sigui un factor de diferenciació.

Fins i tot, la situació de bilingüisme en el cas d'alguns nadius arriba a esdevenir monolingüe amb la llengua castellana, dintre l'àmbit familiar quan el cònjuge és castellano-parlant. Així mateix, l'àmbit treball es manifesta com a factor important i majoritari per a afavorir el bilingüisme, la qual cosa va en detriment de la normalització lingüística del català, en trobar-se molts catalano-parlants amb la necessitat d'emprar castellà en llurs relacions professionals. Malgrat tot, la llengua catalana entre els nadius és transmesa, en la gran majoria, dins la família.

Quant als no-nadius, es comprova que l'ús del català tendeix a créixer quan més anys porten aquí de residència, en general en tots els àmbits encara que l'àmbit familiar és on costa més de canviar d'actitud. També es dona una situació de bilingüisme entre el castellà i el gallec, en aquelles famílies integrades pel pare i la mare gallecs d'origen.

La pràctica dels costums tradicionals està a nivell d'actituds personals, condicionada per les noves formes de lleure que es manifesten al medi urbà. Per a comprovar aquesta hipòtesi, s'han seleccionat com a més representatives per les seves característiques de participació col·lectiva i per la seva significació nacional, les següents festes tradicionals catalanes: l'Onze de Setembre, Sant Jordi, Festes de la Mercè, Festa Major del barri i Pelegrinatges populars. S'ha introduït com a variable la llengua emprada en tota la mostra, per a veure la incidència que hi tenen i la transmissió a segones generacions.

La informació recollida ha estat, en el nombre total de celebracions, establir que no es donen diferències en funció de l'origen. Ara bé, la característica que es constata com a més significativa, és el tipus de festes en què participen més els no-nadius i són les festes majors. En canvi, els nadius, participen més en les celebracions de caràcter nacional. Tanmateix el grau en què aquestes darreres són assimilades pels no-nadius és considerable (50% celebra Sant Jordi i un 33% l'Onze de Setembre). Així mateix, els no-nadius participen més en les activitats del barri on viuen.

L'única dada de diferenciació en funció de la procedència es dona en la celebració de les festes majors dels llocs d'origen per part dels no-nadius, els quals hi van en gran part a l'estiu durant les vacances laborals. Quant als nadius, alguns també celebren festes majors de pobles d'altres indrets de Catalunya on estiuengen.

Aquestes dades ens han confirmat la hipòtesi que la majoria de la mostra —nadius i immigrants— utilitzen gran part del lleure per a sortir fora de la ciutat. L'observació de la possible incidència de la variable lleure en la transformació dels costums populars es manifesta com una hipòtesi prou interessant.

En la pràctica dels costums tradicionals, la variable llengua tendeix a manifestar-se com a element integrador entre els dos conjunts analitzats —nadius i immigrants—, ja que els dos tenen gran interès en transmetre'ls als fills principalment entre els grups que parlen català i castellà indistintament, tant a la classe mitjana com a l'obra.

Com a indicador d'integració tant social com cultural, es va seleccionar la televisió entre els mitjans de comunicació més característics i per ser aquest un dels que té més influència en la difusió de valors culturals que són assumits, conscientment o inconscientment, per la població i que poden incidir en la formació d'actituds, hàbits i comportament de les persones. També es va escollir per la importància que té en l'ocupació del temps lliure dels entrevistats.

En aquest sentit, s'han detectat certes diferències de dedicació a aquest mitjà, en funció de la categoria ocupacional. D'una banda, la mostra de classe mitjana —nadiua i no-nadiua—, té uns criteris més selectius i la veuen amb menys freqüència (el 70% la veuen de tant en tant o quan els interessa el tema); en canvi, la mostra de classe obrera —nadiua i no-nadiua—, és més constant en aquesta dedicació (només un 23% seleccionen els programes), i hom troba, fins i tot, el fet que no hi ha cap entrevistat que no la vegi mai, i la majoria la veu cada dia preferentment al vespre (60%).

Per tant, la influència d'aquest mitjà de comunicació es manifesta més important, per la seva incidència, entre la classe obrera.

Conclusió: Un esbós d'hipòtesi

Finalment, i lligant una mica els principals trets de tota la informació exposada amb el marc teòric inicial, voldríem, si més no, fer una aproximació a unes primeres hipòtesis.

D'una banda, semblen manifestar-se unes actituds integradores, tant per part de les persones entrevistades nadiues com per part de les immigrades, en el terreny cultural i polític català, que poden ésser favorables per a una identificació i participació col·lectiva. Tanmateix, caldria tenir en compte la implantació del bilingüisme en molts àmbits culturals, i la tendència acusada del castellà sobretot en l'àmbit laboral. Malgrat això, s'ha constatat que amb més anys de residència, augmenta l'ús de la llengua catalana a nivell oral entre les persones immigrades.

També, la variable lleure és força significativa, en general, per la seva incidència en molts dels costums i celebracions de les festes tradicionals catalanes, a causa del fenomen de sortir de la ciutat els dies festius.

En canvi, quant a la integració social, el primer que es manifesta és el fet que no es dona una acceptació voluntària per part de les persones, ja que la classe social a la qual hom pertany és una circumstància aliena a la persona i, per tant, l'aspiració per a assolir un millorament social condiciona situacions que poden tenir un caràcter conflictiu mentre no canviï l'estructura social existent. Per tant, podríem dir pel que fa a la classe treballadora, que no s'han detectat diferències en funció de l'origen, ja que tots els entrevistats assumeixen, en més o menys grau, la mateixa problemàtica social.

El fet, que sembla variar d'aquesta problemàtica, és la poca confiança que mereixen els sindicats als treballadors, i les organitzacions professionals als entrevistats de classe mitjana, la qual cosa provoca una forta inhibició enfront dels conflictes laborals, poca afiliació sindical i, d'altra banda, un desenvolupament de moviments reivindicatius independents, a nivell d'empresa.

Davant de tota aquesta informació estudiada es podria establir la hipòtesi que els nivells que es puguin assolir d'integració cultural i social, són totalment independents un de l'altre. I en general, les actituds entre autòctons i immigrants semblen bastant similars pel que fa a cadascuna de les classes socials a què pertanyen. Així mateix, el grau en què hom s'integra a uns elements o als altres és condicionat en part per característiques predominantment individuals.

Notes

- (1) Instituto Nacional de Estadística. 1975.
- (2) Definició del concepte d'ACTITUD: "Una actitud es una organización relativamente duradera de creencias en torno a un objeto o situación, que predispone a reaccionar preferentemente de una manera determinada". ENCICLOPEDIA INTERNACIONAL DE LAS CIENCIAS SOCIALES. Dirigida por David L. Sills. Volum 1, pág. 15. Editorial Aguilar, Madrid 1977.
- (3) Definició del concepte d'INTEGRACIÓ: "Ajustament de les parts que componen un sistema social. Suposa la identificació i la participació dels individus i grups parcials en la societat global de què formen part. La integració no és mai total, en raó de la diversa identificació i participació dels diferents elements que hi són vinculats, i d'ací els conflictes, factors de disgregació. En una situació poc conflictiva, l'acceptació dels valors normatius de convivència i dels compromisos establerts entre els grups interessats garanteix la dinàmica integrativa; altrament, la integració només pot ésser mantinguda forçadament amb la consegüent supressió de la independència dels elements implicats". GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA. Volum 8, pág. 638. Editorial Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona 1975.
Observació: Hem utilitzat aquesta definició d'integració, i no la que entén integració com a sinònim d'assimilació, perquè no és tan sols el procés d'integració dels immigrants en una societat diferent, el que ens preocupa, sinó que, a més, considerem que és necessari conèixer la identificació que la població autòctona té envers la seva pròpia societat, en el moment de recuperar les institucions polítiques d'autogovern de Catalunya, i per tant, que es configura un marc polític nou que afecta el conjunt de la població.
 Cal assenyalar que la recollida de dades es va realitzar en el període que va des de final de l'any 1978 a principi de 1979 abans del referèndum al projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya.
- (4) Lloc d'origen dels entrevistats:
 10 d'Andalusia, 4 Galícia, 4 d'Aragó, 4 de Castella, 2 de València, 1 de Múrcia, 1 de Canàries, 1 de Lleó, 1 d'Extremadura, 1 resta de Catalunya, 1 de l'estranger i 30 de Barcelona-ciutat.

BIBLIOGRAFIA

1. *AMADES, Joan*. "Folklore de Catalunya, costums i creences". Editorial Biblioteca Selecta. Barcelona 1969.
2. *BOUDON, R.* "Los métodos en Sociología". Editorial A. Redondo. Barcelona 1970. Col·lecció Beta.
3. *CASTELLS, Manuel*. "Movimientos sociales urbanos". Editorial Siglo XXI. Madrid 1974.
4. *CONGRÉS DE CULTURA CATALANA*. "Estructura social catalana". Barcelona 1977. Àmbit Estructura Social.
5. *DUVERGER, Maurice*. "Sociología Política". Editorial Ariel. Espluges de Llobregat (Barcelona) 1972. Col·lecció Demos.
6. *ENCICLOPEDIA INTERNACIONAL DE LAS CIENCIAS SOCIALES*. Dirigida per David L. Sills. Vol. 1, Pàgs. 15-29 i Volum. 6, pàgs. 101-113. Editorial Aguilar. Madrid 1974/77.
7. *ESTEVA i FABREGAT, Claudi*. "Immigració i confirmació ètnica a Barcelona" a Quaderns d'Alliberament 2/3 pàgs. 47-90. Edicions de La Magrana. Barcelona 1978.
8. *FUNDACIÓ JAUME BOFILL*. "Immigració i Reconstrucció Nacional a Catalunya". Editorial Blume. Barcelona 1980. Col·lecció Temps de Futur.
9. *FUNDACIÓ JAUME BOFILL*. "Catalunya: una comunitat?". Col·loqui sobre les conseqüències del fet immigratori, 3 i 4 juny de 1978. Barcelona F.J.B. 1979. Publicacions dels Serveis de Cultura Popular.
10. *GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA* Volum. 8, pàg. 638. Editorial Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona 1975.
11. *GRAWITZ, Madeleine*. "Métodos y Técnicas en las Ciencias Sociales". (2 volums). Editorial Hispano Europea. Barcelona 1975.
12. *HARNECKER, Marta*. "Los conceptos elementales del materialismo histórico". Editorial Siglo XXI. Madrid 1973.
13. *LANFANT, Marie-Françoise*. "Sociología del Ocio" Editorial Ediciones Península. Barcelona 1978.
14. *LORENTE, Santiago*. "Mutaciones culturales en el emigrante español" en Documentación Social, 3ª. época. Editorial Euramérica, S.A. Madrid 1973.
15. *QUADERNS D'ALLIBERAMENT* 2/3 (Col·lectiu). "La immigració als Països Catalans". Pàgs. 157-172. Edicions de La Magrana. Barcelona 1978.